

ISTY (270) *ai*

isty (170), **ist** (100); *isty BierEz* (4), *OpecŻyw* (10), *PatKaz II* (4), *BartBydġ, FalZioł* (4), *BielŻyw* (2), *GlabGad* (5), *MiechGlab, BierRozm, LibLeg* (5), *LibMal* (2), *RejRozpr, ZapWar* (2), *MurzHist* (2), *BielKom, KochZuz, OrzRozm, BielKron* (2), *Mącz* (29), *SarnUzn* (2), *Górndworz* (5), *HistRzym* (3), *KuczbKat* (2), *BudBib, BudNT* (2), *PaprpPan, KarnNap* (2), *SkarJedn* (2), *SkarŻyw, MWilkhHist* (3), *StryjKron, CzechEp* (4), *KochPhaen, KochWz, ArtKanc* (4), *KochWr, Calep, KochCz, GrabowSet* (2), *KochFrag, WujNT* (4), *JanNKar, JanNKarKoch* (4), *SarnStat* (7), *KlonKr, KmitaSpit, PowodPr, CiekPotr, KlonFlis, KlonWor* (6); *ist RejJóz*; *isty : ist RejPs* (1 : 6), *RejKup* (1 : 4), *Leop* (2 : 1), *RejAp* (7 : 2), *RejPos* (11 : 77), *RejZwierc* (2 : 9).

[*comp* *istszy*].

sg m N isty (32), *ist* (100); (*attrib*) *isty* (31); (*praed*) *ist* (100), *isty* (1); *ist*: *isty RejAp* (2 : 1). ◇ *G* *istégo* (6); *-égo* (2), *-(e)go* (4). ◇ *D* *ist(e)mu* (1). ◇ *A* *ist(e)go* (1), *isty* (1). ◇ *I* *istym* (6), *istem* (1) *MurzHist*. ◇ *L* *ist(e)m* (1). ◇ *f N* *istâ* (36); (*attrib*) *istâ* (34); *-â* (25), *-(a)* (9); (*praed*) *ist(a)* (2). ◇ *G* *istéj* (9), *isty* (1); *-(e)j* : *-y Mącz* (2 : 1); *-éj* (1), *-(e)j* (8). ◇ *D* *ist(e)j* (1). ◇ *A* *istâ* (15). ◇ *I* *istâ* (4). ◇ *L* *ist(e)j* (2). ◇ *n N* *iste* (8), *isto* (1); (*attrib*) *iste* (7); *-e* (1) *JanNKar*, *-(e)* (6); (*praed*) *isto* (1), *ist(e)* (1); *-o* : *-(e) Leop* (1 : 1). ◇ *G* *ist(e)go* (3). ◇ *A* *isté* (4); *-é* (2), *»(e)* (2). ◇ *pl N m pers* *ięci* (16), [*istszy*]; *m an* *ist(e)* (1), *subst iste* (6); *-e* (2) *SarnStat*, *-é* (1) *OpecŻyw*, *-(e)* (3). ◇ *G* *istych* (6). ◇ *D* *ist(e)m* (1). ◇ *A* *subst isté* (5); *-é* (2), *-(e)* (3). ◇ *I m* *ist(e)mi* (1). *n* *ist(e)mi* (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVII(XVIII) w.

1. *Pewny, niewątpliwy; wiążący, obowiązujący; ściśle określony, zdecydowany, stwierdzony, niezawodny; ratus Mącz, certus Calep, Cn* (160) : Gdy go [wieprza] imą więc fie wierci Nádziewa fie iftey śmierci. *BierEz* C3v, F3v; *FalZioł* V 6v; *LibLeg* 10/121, 11/41; *BielKom* B8v; Oycowie po rozmowie powiedzieli mu [*mnichowi*]: iż mu żadney teras odpowiedzi iftey nie dadzą/ aż gdy ná drugim ofádzeniu oycow ná thym Koncilium. *BielKron* 235v; Ratus itaque significat, Pewny/ mocny/ trwały/ łały/ yły. *Mącz* 347c; *RejPos* 276; *PaprpPan* R3v; *GrabowSet* T3.

Zwroty: »być (pewnie (28), nieomylnie (1)) *ist(y)* (*a. istym*)« [w *tym*: *czego* (17), *od kogo* (1), *z czego* (1), *o czym* (3), *tego* (91); *ze zdaniem dopełnieniowym*: *iż* (63), *że* (8), *aby* (1), *gdy* (1)] = *być pewnym, przekonany, nie mieć wątpliwości [szyk zmienny]* (120): Ale áby go puścili/ A pieniędzy ięci byli: Tyśiąc im złotych obiecał *BierEz* I2v; miła matko [...] gdyż omey śmierci ifta będziefz, [...] rośkaż ziemi Libiczkiej, Europłkiej, á Macedonłkiej na dzien pogrzebu mego na pamiątkę śmierci moiey fie zeyć. *BielŻyw* 163; *BierRozm* 9; a tego może bicz ifth pan woyewoda yz zadney trudnoŹczy łkorony polłkyey nyebedzie myal. *LibLeg* 10/122; A przeto ták beŹpiecznie vćiekam fie k tobie ábowiemem tego ift iż nieopuścifz prozby moiey *RejPs* 22, 39, 45, 51, 59, 65, 83; *RejRozpr* C2; *RejJóz* I8; Wierzmi kyedy mas taky lifł Dobrey nadzieje juź bącz jft *RejKup* t8, aa6, aa7v, cc8v, dd5v; *MurzHist* H2v; Tedy tego pewnie możemy być ięci/ iż będziem nácechowáni piątnem Bogá Oycá náłzego *RejAp* 119, 45, 69, 73, 87, 120v, 157; IeŹli nie wierzył Pánu/ proś iákiego znáku [...] ábyś był ift od Páná o wyŹłuchániu Źwoim. *RejPos* 46; Będać tego pewien á ift/ iż nigdy nie będye omylon w żadney łpráwie Źwey od niego. *RejPos* 289v, 14 [2 r.], 30v, 46v, 51, 72 (83); thego závády ift będziefz gdy będziefz miał vpełną nádziefię o Pánu Źwoim. *RejZwierc* 128v, 5v, 134v, 151v, 156v,

167v, 174 (11); [włfyćko odżyerżymy y vprošimy czego kolwyek będyemy prošić od oycá [Boga] [...] A iżebyłmy tego tym iłtłfy byli dáye nam Kryłtus podobyeńłtwo od miłofci oycowłkyey ku łynom *PańskModlWyłóż* A5v.]

»być [w czym] istym« = *być pewnym, niezawodnym, niezachwianym* (1): Pan rzekł: kto iedno ielt czyłtym/ á w wierze prawdziwey iłtym/ nie potrzebá mu inłzego/ iedno omyć nogi iego. *ArtKanc* E8.

Wyrażenia: »pewna ista« = *rzecz jasna, to pewne* (1): Pewna tedy iłta gdyby Gedimin álbo Gydzimin będąc Koniulzym miał Páná łwego Wielkiego Xiędzá Litewkiego Wićienia zábić/ á po nim człowiekiem prołtym będąc á nierodowitym Xięłtwo Wielkie ták łzerokie á mołne páńłtwo łwowlonie ofiešć/ vtárłiby mu zaráz rogi inłzy Kniáziowie *StryjKron* 385. *Cf* »rzecz ista«.

»ista prawda« [szyk 4 : 3] (7): Nie ielt to żaden żart ale iłta prawda, iż richley łie łkazi chlebem nie dopiełłym niłzi mięłem *GlabGad* G6v; Delphis, unde ex tripode dictum proverbium, Gdy co zá iłtą prawdę chcemy mieć. *Mącz* 465c; *HistRzym* 87v; *SkarJedn* 340; *CzechEp* 293; *ArtKanc* H15v; Iełłi teł fałłz: to ielłcze obráđliwłza/ prawdę iłtą ktorą Bog ielt/ do fałłzu przyłádzáć. *PowodPr* 48.

»(jest) rzecz ista« [w tym: ze zdaniem dopełnieniowym (3)] = *suppositum BartBydg, axioma, enuntiatio Mącz* [szyk 5 : 4] (9): *BartBydg* 154; Toc iłta rzecz ielt/ iżeć ia daleko okrutnieiłzego dręćenia czekám *MurzHist* P4v; *BielKron* 295; Hinc folium sibillae proverbium, Iłta pewna y zupełney wiáry rzecz. *Mącz* 391a, 254b; *RejAp* 109; *GórnDworz* Ff4; *RejPos* 261v; pewna iłta rzecz ielt/ kto práwego y łczerego łłowá Boże⁸⁰ prágnie/ pierwey dom ten w ktorym znáią Bogá poznáć mułi. *SkarJedn* 8; *ArtKanc* A7v.

Szeregi:»ist a bezpieczen« (1): A pewnie thego bądź iłt á bełpieczen/ iż domek twoy y włzythko zebránie twoie záwłzdy będye ná wielkim baczeniu v Páná twe⁸⁰ *RejPos* 296v.

»pewien (a. pewny), (a) ist(y)« [szyk 17 : 10] (27): nic tak iłtego á pewnego niemałz aby nad łobą iakiego niebezpieczenłtwo niemało *BielŻyw* 105; Bo cołmy kolwiek połtánowili łwámi/ to pewno á iłto bądź [*Quaecumque enim constituimus vobis constant*]. *Leop* 1.*Mach* 13/38; *Mącz* 108d, 391a; *RejAp* 109, 120v, 157; A tákie łercá iedno on dopułcił rozwięzowáć/ á opowiedáć im to łwięte miłofierdzie iego/ á iłćić ie pewnemi á iłtemi łłowy od niego/ iż łą rozwiázáne á przyięte w łwięta opiekę iego/ y w miłofierdzie iego. *RejPos* 119, 115, 141v, 197, 211, 222v [2 r.] (15); *RejZwierc* 151v, 167v, 206; *SkarJedn* 8; Certus – Pewonij [!], iłtij. *Calep* 183b. *Cf* »pewna ista«.

»isty a pewny« = *dobrze, skutecznie działający* (1): Et praesentaneum venenum, Iłty á pewny yad. *Mącz* 431b.

»isty, prawy« (1): Enunciatio [...] est quod Graeci Axioma vocant, Iłta práwa rzecz/ ktoréy łie żaden przeciwić nie mołe. *Mącz* 254b.

»wierny a isty« (1): Toć ielt wierna á iłta Prawdá/ y náuká/ y Wiárá Kołściołá Bołzego. *SkarJedn* 340.

Wyrażenie przyimkowe: »za istą prawdę« (1): Bo tho wam zá iłthą prawdę powiádam [*Amen, quippe dico vobis*] *Leop Matth* 5/18.

a. praw. Zabezpieczony, zapewniony (1) :

Szereg:»pewny a isty« (1): Cautum debitum, Pewny á yłty dług. *Mącz* 42a.

2. Prawdziwy, rzeczywisty, oczywisty, naturalny, niesfałszowany; certus, iustus, merus, verus *Cn* (34) : Miłofciwy pán Iezus/ wierny buog ij człowiek iłłty wezwál vczenniki łwe ofobliwie na góre

Tábor *OpecŻyw* 41v, 163, 190v; *PatKaz II* 44; *FalZioł* V 10; Item zeznała [...] Iých dziączią tho kthore yefzce roku nyema yefth myala Zyanem drumlikyem, dlia thegołz profzila abi yą wzyall a chowall yako oczyecz ifthi *LibMal* 1551/164v; Iżbychmy wám pokazáli Y wierfzami powiádáli. Ifta práwie Hiftorią S pílmá świętego zebráną. *MWilkHist* A4; *CzechEp* 275; *ArtKanc* M10v; *GrabowSet* O3; *WujNT* 32, 763; ANNA, czorká ZYGmuntá/ ifta IAGIELLowná/ S STEFANEM Małżonkiem fwym/ Przodkom będzie rovná. *KlonKr* A4v.

Zwroty: »mieć za rzecz istą« [*szyk zmienny*] (2): miedzi Turki nie iest to żaden dziw, iż sie kto z dziewczki beż męża narodzi, bowiem sie to miedzi nimi częłto przygadza y maią to za iftą rzecz. *MiechGlab* 70; *SarnStat* 1057.

»twierdzić za rzecz istą« (1): Więc on niezbedny ofszuft twierdzi zá rzecz iftą/ Ze widział włáfnym okiem Dżewicę przeczyftą; Ktora mu rofkazála chwałę Bożą mnożyć *KlonWor* 47.

»wiedzieć za istą rzecz« (1): Wiedz záiftą rzecz/ że niektorego klałztoru opát ktory przy morzu leży/ ten mie wychował *HistRzym* 36v.

Wyrażenia w funkcji przysłówka: »ista prawdą« = *realnie, rzeczywiście* (1): ieden tylko iest ktory fię ftał człowiekiem/ á to nie oćiec/ áni poćiefzyciel/ ále íam fyn: nie mnimánym ípofobem/ áni pod obłudą ále iftą prawdą. *CzechEp* 248.

»rzecz ista« = *oczywiście* (2): Skazał iż gładfzą Krolowa/ rzecz ifta/ Niżli fłuźbiftá. *KlonFlis* G4v; *KlonWor* 27.

Szeregi: »isty a jedyny« (1): *Iam iest prawdą y żywot*. Nie lada prawdą y żywot/ ále iáko fię znaczy z Graeckich ártykułow/ ona ifta á iedyna prawdą/ y on práwy á iedyny żywot/ ktory iest Pan Bog íam. *WujNT* 364.

»isty a prawdziwy« (1): Tuć iuz nie przez Anyoła/ áni przez żaden głos iáko ftyfzyłz tho iemu [*apostołowi*] oznáymiono było/ ále mu to iuz iawnie á iáfnie okazano w otworzonym niebie/ áby nam thę iftą á prawdziwą rzecz y oznaymić y nápiśać vmiał. *RejAp* 161.

»prawy, isty« (1): Lecż gdybych fię Bogá mego záprał/ dopiero bych/ w práwe/ ifte/ y wieczne á więtfze męki wpadł. *SkarŻyw* 41.

»isty, wierny« [*szyk 2 : 1*] (3): A tam yufch odpoczątkow ízwyata ftała fyą uyerna yfthą matką bofthwa *PatKaz II* 32, 36v, 72.

Wyrażenie przyimkowe: »w istej prawdzie« (2): á to w iftej prawdzie ináčzey sie ma *Górndworz* H6, Eev.

a. Istniejący realnie, rzeczywiście (6) :

Wyrażenie: »ista rzecz« [*szyk 3 : 2*] (5): ktorim [*ludziom bojaźliwym, chorym*] sie widzi iakoby zumarłymi mowili, dufze widali [...] á tho wżithko dufza íprawuie boiazna gdzie rozum chorobą zniśczony nie rozeznawa obłudy od yftey rzeczy. *GlabGad* L5v, B7, L5v, L7; *MWilkHist* I2v.

Szeregi: »jawný a isty« (1): Bowiem w nich [*u dzieci*] nie panuie iefzce rozum ktoriby mogli rozeznac íen od iawney á iftey rzeczy *GlabGad* L5v.

»isty, żywy« (1): Páx vobis/ vczniowie moi Niech fię z was żaden nieboi. Iam iest Syn Boży prawdziwy [...] Zmartwychwftály/ ifty/ żywy. *MWilkHist* K3v.

3. *Podkreśla, potęguje cechy (zazwyczaj ujemne) zawarte w rzeczowniku; typowy, wierutny (5)* : Ale miał z nas obu mocy ten ifty niecnotá/ Wydarł fie nam y wyfkoczył/ odemknąwfy wrotá. *KochZuz* A4; *KlonWor* 19, 21, 48.

Przysłowie: Wilk wełniſty/ złodziey ifty. *BierEz* R4.

4. *praw. Główny, podstawowy; w połączeniu z rzeczownikiem typu: pieniądze, suma, dług itp. oznacza sumę pieniężną główną (ij. nie obejmującą dodatkowych świadczeń pieniężnych, jak odsetki, kary umowne itp.) należną z różnych tytułów (2)* : obwiezviemy się [...] othpowiedacz pod thym ze zakladem wyssey vypissanym a s prawa nie wystęmpvyącz zaplaczicz tyle skody ylie ystych pienyedzi pod thym ze zakladem *ZapWar* 1549 nr 2657, 1548 nr 2667.

5. *W połączeniu z zaimkiem wskazującym oznacza: wspomniany, rzeczony, wiadomy, właśnie ten (69)* :

Wyrażenia: »on istry« [w tym: w odniesieniu do osób (3)]: (5): *OrzRozm* O3v; W on ifty dzień [in corpore diei ipsius] obrzezan Abráhám y Iłzmáhel lyn iego. *BudBib Gen* 17/26; Niepotrzebnie przeto on ifty woła ná Laćinſkie księgi/ y nie słuźnie nád nie Słowienſkie wywyłza *BudNT* C6; *KarnNap* D2v; *KlonWor* 51.

»sam istry« (1): Pobudowáni ná fundámenćie Apoštołow y prorokow/ ná łamem iftem [ipso] podwęgielnem (kámieniu na) Chriřtu Ieřuřie. *BudNT Eph* 2/20.

»ten istry« = *ipse Mącz*, *JanStat*, *Vulg*, *Cn*; *ille Vulg*, *Cn*; *is*, *is ipse Mącz*; *talis modi JanStat* [w tym: w odniesieniu do osób (32)] (63): řkoro iedno [Józeř] wředł do kořciola natychmiáłt tą ijřtá řuchá łářka w ie⁸⁰ ręku puřciwřfy odrořle zakwitłá *Opecřyw* 5, 54v, 118, 118v, 125v, [127]v, 128; *FalZioł* V 10, 41; yřch bi ych mcz thego doyrzely y thego tho yřthego kthori řzye myenvye bicz Hořpodarřkym řlinem yřch bi on Vidan bil nam *LibLeg* 11/165, 11/165; *LibMal* 1545/96v; *Leop* 2.Cor 7/11; Isce, pro is ipse, Teniřty. *Mącz* 175a; Istuc ipsum Toř yřte. *Mącz* 175b; Palilia vel Parilia, řwiętá tey yřtey boginiey. *Mącz* 273c; *Quatuorviratus*, Vrřád á dořtoynořc tych iftych. *Mącz* 339c, 3a, 77d, 116d, 175a [2 r.], 213d (22); *SarnUzn* C7, E8; *GórnDworz* Cc8, Kk6v; Y řtáło fie že tá ifta Kłięźná imieniem Lucyná przyprawiřfy fie/ przyřłzá przed oycá *HistRřym* 12v; *KuczbKat* 285, 430; *KarnNap* D4; Iř iefli řłowo to/ ktore teř iefł Bogiem/ iáko y Bog oćiec/ tworzyło/ tedy koniecznie bęđzie muříało być drugim/ á nie tymże iftyem/ Bogiem. *CzechEp* 198; *KochPhaen* 16; *KochWz* 142; *KochWr* 23; *KochCz* Bv; *KochFrag* 22; Y rzekli mu: Gđzieř ten ifty iefł [Ubi est ille]? Powieđział; Niewiem. *WujNT Ioann* 9/12; *JanNKar* F4v; *JanNKarKoch* D4v, G2 [2 r.], G2v; Iákoř to y przed tákowéy Vřtáwy dekrétem tá to ifta [talis modi JanStat 1018] Conřtitucia zá czáfu řczęřliwégo nářzého pánowánia z potwięrdzenia nářzého byłá đzierźaná *SarnStat* 952, 563, 678, 895, 959, 1297; *KmitaSpit* Av; *CiekPotr* 66.

Synonimy: 1. *mocny, oczywisty, pewny, stały, trwały*; 2. *jasny, oczywisty, pewny, prawdziwy, prawy, rzeczywisty*; 3. *czysty, wierutny*; 4. *główny*; 5. *rzeczony, wspomniany*.

Cf **ISTNY, ISTOTNY, NIEISTY, ZAISTE**